

Det ekonomiska och politiska vanstyret i Zimbabwe och brotten mot de mänskliga rättigheterna har drabbat befolkningen hårt. Sverige har de senaste tio åren inte slussat något bistånd genom regeringen. Idag har en demokratisk återuppbyggnad inletts, som Sverige stödjer. Under de svåra åren har det humanitära stödet ökat och stödet till befolkningen genom enskilda organisationer varit viktigt. Flera program riktas särskilt in på att nå utsatta barn.

Man räknar med att cirka 1,3 miljoner barn i Zimbabwe är föräldralösa (enligt UNICEF räknas man som föräldralös om minst en av föräldrarna dött). De allra flesta av dem har förlorat sina föräldrar i aids. När det var som värst var mer än 25 procent av den sexuellt aktiva befolkningen hiv-smittad. Idag är det ungefär 15 procent. Bland annat genom Sveriges stöd får nu närmare 200 000 hiv-smittade bromsmediciner. Varje vecka dör dock över 2000 vuxna, som lämnar fler föräldralösa barn efter sig.

Sverige finansierar flera program som särskilt inriktar sig på att nå barnen. I ett program finansieras den katolska organisationen CADECs arbete med föräldralösa barn i ett landsbygdsområde. Drygt 20 miljoner kronor gick till arbetet 2005 – 2010. Ett av de barn som fick stöd var Elisabeth:

” När min pappa dog flyttade mamma till sina föräldrars by och lämnade mig och min yngre bror ensamma. Vi fick kämpa för att överleva. Under torkan 2008 tog maten slut men vi lyckades hitta lite småjobb så att vi fick mat. Organisationer som CARE och CADEC gav oss också mat. Ibland får jag lite pengar av en faster.

Först när vi blev ensamma var jag rädd för att sova, så vi sov hos grannen. De gamla i kyrkan hjälpte oss så att vi inte behövde

Foto: Mia Gröndahl

Genom biståndet har 450.000 barn under det senaste året fått sina skolavgifter betalda.

vara rädda längre. När mina föräldrar försvann trodde jag inte att jag skulle kunna studera vidare men CADEC räddade mig. De betalade våra skolavgifter.

Samordnat humanitärt stöd

Det största av de svenskstödda programmen är ett som koordineras av Unicef för att nå fattiga och utsatta barn. Flera olika givare finansierar programmet, på grundval av en plan som givarna utarbetat i samarbete med regeringen.

Tidigare stödde Sverige flera olika projekt, som genomfördes av enskilda organisationer och man nådde mer än 300 000 barn genom programmen. Men eftersom givarna inte koordinerade sitt agerande blev stödet plotttigt och täckte inte alla behövande eller alla behov. Stödet fortsätter att genomföras av enskilda internationella och zimbabwiska organisationer, men

nu med en bättre planering och samordning. Genom stödet har nu till exempel 450 000 barn under det senaste året fått sina skolavgifter betalda och 46 000 barn fått sjukvård.

Barnens rätt måste försvaras

På ett enkelt kontor nära busstationen i huvudstaden Harare ligger Justice for Children Trusts kontor. Sverige har sedan 2003 bidragit med cirka 18 miljoner kronor till deras verksamhet. I trappuppgången står mödrar som väntar på att få komma in.

”Vi jobbar mycket med juridiskt stöd till barn och deras vårdnadshavare. Födelseregistrering är en viktig och grundläggande sak, som många fattiga familjer har svårt att få ordnat. Att få ett födelsebevis är en rättighet och har man det inte så ”finns” ju barnet officiellt inte – vad har det då

Idag har en demokratisk återuppbyggnad av Zimbabwe inletts, som Sverige stöder.

för rätt till skolgång eller mathjälp?”

Den som berättar är Petronella Nyamapfene, engagerad nationell koordinatör för verksamheten.

På JCT arbetar några advokater och ett antal volontärer, huvudsakligen inom två program, ett där man ger fattiga människor juridiskt stöd i frågor som rör barn, och ett där man informerar och utbildar både vuxna och barn om rättigheter, lagar och tillvägagångssätt för att få sin rätt. Det senaste året fick cirka 3800 barn juridisk hjälp och cirka 4000 människor, inklusive parlamentsledamöter, utbildades.

De vanligaste fallen JCT jobbar med är ekonomiskt underhåll, vårdnadstvister, födelsebevis och arvstvister. När den ena föräldern dör eller lämnar familjen uppstår mängder av konflikter. Ofta är det mödrarna och barnen som råkar värst ut.

Demokrati och mänskliga rättigheter

Sedan år 2000 har demokratin i Zimbabwe varit inskränkt. Politiskt våld mot oppositionen, fängslanden, tortyr och begränsningar av yttrandefriheten har varit vanligt. Flera hundra personer har mördats av president Robert Mugabes anhängare och statens våldsapparat. Under dessa förhållanden har Sveriges bistånd varit mycket begränsat och inget gått till eller genom staten.

En rad enskilda organisationer har däremot fått stöd för olika program för att försvara demokratiska och medborgerliga system och rättigheter, försoningsarbete och fria val.

Zimbabwe Election Support Network fick t ex stöd som gjorde att organisationen starkt bidrog till att förhindra valfusk vid parlamentsvalet 2008. National Constitutional As-

sembly är en paraplyorganisation för många grupper som arbetar för en ny, demokratisk författning och fria val. Councelling Services Unit har fått bidrag för att arbeta med alla de tusentals människor som utsatts för politiskt våld och i många fall tvingats fly från sina hem. Den internationella organisationen för migration (IOM) har fått stora bidrag för att stödja alla dem som av olika anledningar drivits från sina hem.

Förhoppningar om en ny tid

Genom oppositionens seger 2008 tvingades det styrande partiet förhandla om maktindelning. En sådan inleddes 2009, men är långt ifrån tillfredställande eftersom den avgörande makten ligger kvar hos president Mugabe. I detta läge uppmuntar och finansierar Sverige och andra biståndsgivare arbetet med en ny författning och förberedelser för fria val. Arbetet koordineras av UNDP. Åtminstone en halv miljon människor har deltagit i öppna möten för att diskutera författningsfrågor.

Krav på en rad grundläggande reformer ställs innan normalt utvecklingssamarbete kan återupptas. Samtidigt vill Sverige och andra givare uppmuntra en någorlunda normal situation som gynnar en fredlig övergång till verklig demokrati. Stödet ges dock på sätt som gör att staten inte kan ta kontroll över medlen. Svenskt stöd har slussats till skolväsendet. Under 2010 producerades 14 miljoner skolböcker genom den finansiering som Sverige bidrog till. Sverige samarbetar också med några lokala stadsförvaltningar (oppositionen är i majoritet i alla städer) för att få städernas förvaltning och sociala service på fötter igen.